

Lubiszewski, Dawid

Dan Zahavi i aktualność fenomenologii : wprowadzenie

Archiwum 2/2019, 10-48

2019

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej **bazhum.muzhist.pl**, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Text is made available for use in the **open access** version of the journal.

Dan Zahavi i aktualność fenomenologii. Wprowadzenie

Dawid Lubiszewski

Fenomenologia zajmuje szczególne miejsce we współczesnej filozofii. Do tego wniosku można dojść poprzez analizę historii współczesnej filozofii. Jednakże do podobnego wniosku dojdzie się również, jeśli pod uwagę weźmie się prowadzone obecnie badania w ramach kognitywistyki. Za sprawą takich osób jak Dan Zahavi coraz częściej filozoficzną dziedziną kojarzoną z kognitywistyką jest fenomenologia.

Zahavi jest duńskim filozofem, profesorem na Uniwersytecie w Kopenhadze. Zawodowo zajmuje się fenomenologią i jej związkami z naturalizmem, empatią oraz rolą tej ostatniej, jaką odgrywa w poznaniu społecznym, a także świadomością. Zahavi jest również redaktorem znanego czasopisma *Phenomenology and the Cognitive Sciences* i laureatem wielu naukowych nagród. Jego publikacje są znane zarówno w kręgach filozoficznych, jak i naukowych¹³.

W niniejszym dziale prezentujemy dwie prace Zahaviego. W pierwszej z nich, zatytułowanej: „Fenomenologia a projekt naturalizacji”, autor szuka odpowiedzi na pytanie: *Czy możliwe jest wypełnienie luki pomiędzy analizami fenomenologicznymi oraz naturalistycznymi modelami świadomości?* Odpowiedzi na to pytanie Zahavi udziela w oparciu o analizę fragmentu książki *Naturalizing Phenomenology* opublikowanej w roku 1999, której autorami są Jean Petitot, Francisco Varela, Bernard Pachoud i Jean Michel Roy. Zahavi wobec konfliktu dwóch stanowisk: jednego głoszącego, że nauka i filozofia to dwie różne dyscypliny, oraz drugiego, zgodnie z którym problemy filozoficzne nie różnią się od tych, którymi zajmuje się nauka, zajmuje pozycję pośrednią. Uważa on, że filozofia i nauki empiryczne mogą się wzajemnie wzbogacać. *Filozofia może kwestionować oraz rozjaśniać podstawowe założenia teoretyczne przyjmowane na gruncie nauk empirycznych. Nauki empiryczne mogą dostarczać filozofii konkretnych odkryć, których filozofia nie może po prostu zignorować, ale musi je umieć przyswoić (...).*

W drugim tekście zatytułowanym „Złożona jaźń: Perspektywy empiryczne i teoretyczne” Zahavi analizuje dwie koncepcje jaźni. Zainteresowany jest relacją pomiędzy zagadnie-

¹³ Więcej na: <http://cfs.ku.dk/staff/profil/?id=34520&f=2>

niem jedności świadomości a doktrynami odrzucającymi istnienie „ja” (*no-self doctrines*). W prezentowanym tekście duński filozof omawia teorię rozwijaną przez niemieckiego filozofa Thomasa Metzingera, analizując przy tym jego książkę *Being No One*, oraz koncepcję Miri Albahari, autorki książki *Analytical Buddhism: The two-tiered illusion of self*. Zahavi z przeprowadzonych analiz wyciąga następujący wniosek: nie tyle jaźń jest iluzją, ile iluzoryczne (niewłaściwe) bywało dotychczasowe posługiwanie się tym słowem, gdyż zakładało ono istnienie niezmiennej i niezniszczalnej substancji. Swoimi uwagami Zahavi wydaje się osłabiać „rewolucyjność” omawianych teorii. Argumentuje on również na rzecz interdyscyplinarnych badań nad świadomością, a wszelkie próby przejścia monopolu w tej dziedzinie przez jedną dyscyplinę określa jako ignorancję i arogancję.

Prace Zahaviego dotyczą współczesnych, aktualnych problemów, z którymi wciąż borykają się badacze. Są one interesujące zarówno dla filozofa, jak i dla naukowca. Jeśli ktoś uważa, że fenomenologia już się skończyła, albo że filozofia nie ma nic do zaoferowania w zderzeniu z nauką, prawdopodobnie jest w błędzie. A prezentowane tutaj prace Zahaviego powinny go z tego błędu wyprowadzić.